

FOUCAULT's BLIK

Lars-Henrik Schmidt og Jens Erik Kristensen (red.): Foucault's blik Aarhus, Modtryk 1985.

Da Michel Foucault døde i juni 1984, blev et forfatterskab afbrudt på et tidspunkt, hvor man kunne tænke sig, at dets fortsættelse ville komme til at dreje sig om en analyse og en kritisk stillingtagen til nogle af nutidens mest brændende problemer.

Foucault var ved sin død nået frem til begrebet "selvbekymring". Det må naturligt afføde et spørgsmål om, hvad selvet da må bekymre sig om i dag i sin bekymring for sig selv. Det spørgsmål nåede Foucault ikke at besvare. Det er overladt til den enkelte selv at finde et svar, og Foucault's forfatterskab rummer i den henseende en righoldig inspiration til et personligt forsøg på at leve op til Antikkens krav om at gøre tilværelsen til et kunstværk - et krav som Foucault gjorde til sit uden at efterlade nogen opskrift på, hvordan det skulle gøres.

For den, der vil hente inspiration hos Foucault, findes der allerede en lang række oversættelser til skandinaviske sprog, og dertil kommer nu Foucault's blik redigeret af Lars-Henrik Schmidt og Jens Erik Kristensen. Den er en fortræffelig introduktion til den del af Foucault's værker, der ikke er tilgængelige på et mere hjemligt sprog end det franske, uden at den derfor undlader at omtale de allerede oversatte dele af Foucault's forfatterskab.

Bogen anlægger et bestemt synspunkt på forfatterskabet, hvad der antydes i bogens titel, idet den koncentrerer sig om det særlige perspektiv, det "blik", hvorved Foucault så på sine emner, idet han søgte at undgå at se et konstituerende subjekt i historien

for i stedet at afdække de ubevidste regler og betingelser for, hvad og hvordan vi kan vide noget. Disse regler og betingelser ændrer sig med tiden, uden at nogle er skyld i ændringerne. Der er tale om transformationer, hvorved der frembringes noget "anderledes", men ikke nødvendigvis noget "bedre". Tanken om fremskridt er derfor utænklig for Foucault.

Lars-Henrik Schmidt indleder Foucault's blik med en analyse af nogle væsentlige sider af Foucault's forfatterskab som helhed. Jens Erik Kristensen koncentrerer sig om Foucault's videnspolitik og hans beskrivelser af forholdet mellem viden og magt. Arild Utaker behandler Foucault's opfattelse af cogito-problemet, og Finn Frandsen gennemgår Foucault's Seksualitetens historie og dermed de seneste værker, der udkom umiddelbart før Foucault døde. Bogen rummer desuden et interview med Foucault, en biografi og en bibliografi - alt i alt en kyndig redegørelse for et af efterkrigstidens betydeligste filosofiske og historiske forfatterskaber.

Når man ser tilbage på Foucault's værker, kan man fristes til - trods Foucault's nedvurdering af kommentaren som litterær genre - at give dem en kommentar med på vejen og i forlængelse af Foucault's eget syn på en kommentars funktion at udlægge betydningen af værkerne forstået som dokumenter, der er udtryk for Foucault's hensigter eller for noget i hans eget samfund. Men man kunne også - med Foucault's terminologi - betragte hans værker som et monument, der skal tillægges en betydning.

Dersom man gør det første og altså kommenterer værkerne som dokumenter, må man spørge: hvad ville Foucault med dem - og hvorfor? Hvad var Foucault's baggrund? Hvilken erkendelsesteoretisk retning tilhører han? osv.

Besvarelsen af disse spørgsmål bliver bl.a. til en diskussion af Foucault's forhold til strukturalisme, fænomenologi, freudianisme m.m. og til et forsøg på at inddele værkerne i perioder. Forfatterne af Foucault's blik har i den forbindelse selv blik for det problematiske i at finde en speciel bås til at anbringe Foucault i og for en alt for skarp opdeling af værkerne i perioder som f.eks. den arkæologiske og den genealogiske periode.

Nok er der tale om skiftende temaer og forskellige metodologiske tilgangsvinkler i Foucault's værker, men Foucault tager ikke i sine senere værker afstand fra det arkæologiske synspunkt, ifølge hvilket det drejer sig om at finde de dybere mulighedsbetingelser for vor viden. Det følger med i de senere værker, selv om hovedvægten i dem forskydes til andre metodiske aspekter af studiet af fortiden. Omvendt gælder det også, at selv de emner, Foucault tager op i sine sidste bøger om seksualiteten, vil man kunne finde spor af i nogle af de første. Til syvende og sidst var det selvet - Foucault selv - der var genstandsområdet for hans forskning, for så vidt som den drejede sig om det moderne menneskes fødsel - undertitlen på Foucault's blik.

Dersom man anskuer Foucault's forfatterskab som et monument, der skal have tillagt en betydning, kan man forstå denne betydningstildeling som et forsøg på at tage stilling til, hvad forfatteret skabet betyder for en selv. I så fald bliver Foucault til en udfordring.

I den ovennævnte forståelse af henholdsvis dokument og monument er Foucault's blik en fortrinlig redegørelse for væsentlige aspekter ved den "dokumentale" side af Foucault's forfatterskab og en inspirerende antydning af det "monumentale" i hans værker.

Kai Aalbæk-Nielsen

MULIGHEDENS OG MANGFOLDIGHEDENS METAFYSIK

Michel Serres: *Genese*. Sjakalen Århus 1984, 176s. (Oversættelse Per Aage Brandt)

Serres placerer sig selv centralt i forhold til temaet i dette nummer af SLAGMARK: ny videnskab, som lader det kaotiske, mangfoldige, udeteminerede, diskontinuerede og ustabile indtage en mere fremtrædende og positiv plads i teorien, end det traditionelt er tilfældet i videnskaberne.

Serres hilser begejstret de nye videnskaber velkommen. Han kritiserer "den gamle rationalismes" reduktionisme, ifølge hvilken kun enhed og orden lader sig tænke fornuftigt, - hvad enten det sker gennem væsensbegreber eller relationsbegreber.

I denne bog er det dog ikke så meget ny videnskab, Serres bedriver, men først og fremmest filosofi, og filosofiens omsorg og lidenskab gælder dette "at beskytte det mulige", han er "mangfoldighedernes hyrde". Filosofen er heri en magtkritiker, som må vende sig imod ikke bare den traditionelle videnskabelighed, men også de politiske og sociale institutionaliseringsformer, gruppe- og enhedsdannelser, der udrenser det mulige og reducerer mangfoldighederne for at vinde stabilitet, og som hindrer og tvinger videnskaben. Magtens og videnskabens former er de samme: "den aktuelle ulykke er, at disse tvangsformer netop er de samme som tankens overhovedet: eksakthed, stringens, præcision..." Tænkningens problem bliver derfor så at sige at undslippe sig selv.

I følge Serres er strukturen det stærkeste og mest vidtrækkende ordensbegreb, tænkningens historie nogensinde har fundet: en ordnet mangfoldighed af ordnede